

ПОЕТИЧНИЙ АРХІВ ДМИТРА ПОПОВИЧА

Дмитро Попович

Серед духовних поведирів нашого народу в ХХ столітті – ім'я доктора теології о.Дмитра Поповича (1899-1968). Він служив людям не лиш як духівник, а як професор Хустської гімназії, директор легендарного інтернату «Алюмнеум», укладач підручників; письменник (книги: «Адам и інші оповідання», «Из жи-

тя...» та ін.); автор науково-популярних брошур («Женский вопрос», «Вам, солодкі мої братя», «Будователі храмів» та ін.); громадський діяч; блискучий оратор.

Про наявність його поетичного набутку було відомо, адже вірші о.Дмитра друкувалися ще в 20-30 роках ХХ століття. Та поза увагою залишаються твори поета, написані із 1949 (час арешту) до 1968 року, тобто в останнє двадцятиліття його земного буття. Досліджуючи життєтворчість Д.Поповича, науковець Василь Поп у праці **«Речник духовності Дмитро Попович. Життя і творчість»** [1] згадує про рукописну спадщину, простежуючи в загальних рисах угорськокомвні поезії та лірику, написану митцем українською мовою (здебільшого за збіркою **«Силою слова»**).

Необхідно зауважити, що рукописи Д.Поповича зберігаються у родинному архіві його племінника лікаря-нейрохірурга Нестора Адамчо. За свідченням Василя Попа, саме цими джерелами він користувався при написанні статті про поезію [1, с.164]. Нині з люб'язної згоди родини письменника маємо змогу ознайомитися з архівом Д.Поповича.

Таким чином, у рукописному фонді Дмитра Поповича наразі було віднайдено чотири зшитки поетичної спадщини (зошити в клітинку формату А 4 заповнені рукописно й охайно. Письменником пронумеровані сторінки, складений зміст, виділені розділи). Зі спостережень В.Попа зрозуміло, що в 60-х роках Д.Попович приступив до остаточного

формування рукописів. І першою була упорядкована угорська поезія. Щодо творів українською мовою, то тут окреме місце займає збірник «невольничої поезії» **«Силою слова»** [1, с. 87-99]. Обом збіркам приділена певна увага у монографії В.Попа [1]. Маловідомо про книгу о. Дмитра **«Розумом і серцем»**, яку й оберемо предметом опису.

У книзі під назвою **«Розумом і серцем»** вбачаємо прагнення автора об'єднати усі українські поезії, написані в 1956-1962 роках (Всесвятська – Хуст), як свідчить рукописна титульна сторінка зошита. Але укомплектовані матеріали лише до 1959 року, відповідно, припускаємо, чотири зшитки є складовими однієї книги. Тому, спираючись на архів письменника, можемо окреслити її зміст і будову так:

Розумом і серцем... (Всесвятская 1956 – Хуст 1962)

Зошит 1. «Розумом і серцем» (1956-1957)

Частина I. «Правда о світі» (19 поезій)

Частина II. «Голос серця» (15 поезій)

Частина III. «Настрій» (11 поезій)

Частина IV. «Дома» (40 поезій)

Зошит 2. «Через відкрите вікно» (1957-1958)

Частина I. «І мене» (14 поезій)

Частина II. «Я завжди любив чоловіка» (18 поезій)

Частина III. «Рідні» (3 поезії)

Частина IV. «Тобі» (21 поезія)

Частина V. «Лірика» (20 поезій)

Частина VI. «Діточа» (1 поезія)

Зошит 3. «Айстри й хризантеми» (1958 рік і кілька поезій 1957 року)

Частина I. «Айстри й хризантеми» (25 поезій)

Частина II. «Слово до людей» (6 поезій)

Частина III. «Медитую» (18 поезій)

Частина IV. «Спогади» (14 поезій)

Частина V. «Мій дарунок» (20 поезій)

Частина VI. Переклади (8 мініатюр)

Зошит 4. «На крилах спогадів» (1958-1959)

Частина I. «На крилах спогадів» (40 поезій)

Частина II. «Святочний дзвін» (5 поезій)

Частина III. «Загадка» (33 поезії)

Частина IV. Діти (1 поезія)

Можливо ще не знайденим, або втраченим, є зшиток (зшитки), де зібрані твори до 1962 року, що й оголошено на титульній сторінці зошиту **«Розумом і серцем»**. Як правило, набуток

Д.Поповича – це ліричні поезії морально-етичного чи філософського характеру. Мав рацію В.Поп, зазначаючи, що «по-особливому зріднився Дмитро Попович із стихією поетичного слова після Другої світової війни, коли із 1949 року опинився в жорстоких сталінських в'язницях» [1, с. 92]. Вірш став для письменника способом «вилити душу», висловити свої міркування з приводу подій, в яких опинився проти волі.

Сьогодні маємо нагоду познайомити читача із кількома поезіями Дмитра Поповича, що ввійшли до

зошита I «**Розумом і серцем**» і датовані 1956 роком, тобто часом перебування його на засланні у с. Все-святська (Росія). Пропонуємо їх без редакторського втручання, без виправлень, що слідує із розвитку літературної мови за останні півстоліття.

Поезії Дмитра Поповича вимагають публікації та осмислення, адже його рукописи заслуговують, як зазначав В.Поп, «на тильну увагу як з погляду тематично-змістового, так і в аспекті вияву настроїв, зацікавлень їх автора, біографічних, нез'ясованих досі моментів» [1, с. 98].

Література

1. Поп, В. Речник духовності Дмитро Попович. Життя і творчість / Василь Поп. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2008. – 168 с.

Олександра Ігнатович

Паду і встаю

Много раз уже так думаю,
Що духом я вже підупав,
І що всі ті, краси і сили
Пропали в мені, що я мав,
Тоді душа моя ридає,
І серце на куски ся рве,
Тоді паду я в отчаяння,
І в мене усе, як мертве.

Душа моя тоді ридає,
Прибита горем і сумна,
Вигасло з неї вдохновення
Зів'яла в ній вся краса,
І якраз тоді прийде «чудо»
І сон не знаю: Звідки? Як?
І вже завився наді мною
Мій провідник, і мій маяк.

Тоді я зась піднімусь духом,
І я вже знов на ноги став,
І ще більш сили стало в серці
Як стільки перед тим я мав,
І тоді я більш вже не плакав,
Й радісна стала вже душа,
Ізчезло з серця отчаяння
Й побідне стало вже життя.

Всесвятская, 16.II. 1956.

Дерево

Я став сильним деревом могучим,
Маю корінь у добрій почві,
Корінь кріпкий, сильний і тривалий.
Корінь мій виріс у народі.

Сила, віра, надія та праця
Жиють в стовпах моїх могучих,
Обнімають простори далекі,
Оживляють до них ідучих.
Кругом мене, і з моєї почви

Все жива вода витікає,
Своєю силою, і своєю свіжістю
Кожного завжди наповняє.

Кожний листок, який є на мені,
Свіжий сильний та життям повний.
Жили у нім живою кров'ю повні,
Хто з них дише, на все готовий.

І так я є деревом могучим,
В мені сила з мого народу,
На мені завжди чудесні квіти,
І все багатий плід приношу.

І так минуть і довгі століття,
Дерево буде кріпко жити,
Народу мому в цілім життю,
Щастя і славу приносити.

Всесвятская, 8.III. 1956.

Річка

Мала річка, на якій березі
Жию тепер на самоті я,
Кругом мене всюди мертво, тихо,
Тільки шумить зелена сосна,
В малій річці сонце купаться
Хмарки малі граються із ним,
Його лучі, золоті, блискучі,
Освіжують кожну з хвилин.

Мала річка, мила, невелика,
Тихо шепче, тихенько тече,
Стану з нею з серця розмовляти
Відкрию їй серце моє все,
Виллю я їй всі чуття із серця,
Нехай візьме і з собою несе,
Нехай визнають усі там далеко
За що болить мене серце все.

Течи річко, течи безнастанно,
І сохрани всі мої слова.

Сохрани їх у цілості їхній,
Але би прийшла і буря страшна,
Бо ті серця, які так далеко,
Плачуть, слезать, та у смутку все,
Візьмуть їх за велику потіху,
Яку для них моя душа шле.

Скажи їм, що коли я передав
Тобі свої так щирі слова,
До твого внутрі тихо впала
З моїх очей гаряча слеза,
Скажи їм то, що в тій теплій слезі
Зібралася вся моя любов,
Яку шлю їм я і через тебе
Й доті, доки домів не пішов.

Скажи їм, що хотів я перейшов
Через многі і тяжкі крести,
Носив я їх і не впав під ними
Коли й тяжко міг я їх нести,
Межи всіми тяжостями всюди
Сохранив я серця доброти,
Якою мав, такою сохранив,
Аж по сей день я душу свою.

*

Мала річка, на якій березі
Тихо тепер на самоті я,
Кругом мене всюди тихо шумить
Весняная свіжая листва,
І до цієї маленької річки
Паде моя гаряча слеза,
Вона мене погладить, потішить,
Прийде ще час: Буду дома й я.

Всесвятская, 13. III. 1956.

Переживання

Не люблю я думати на минуле,
переглядати минулі роки.
Не люблю я ритися у пам'ятках
Не лише милі, но й смутні вони.

Тільки тепер під вечір, пізно,
Коли срібло вже на голові,
Бачу кілька красот і радостей,
Можна було пережити тоді.

Тільки тепер, у вечорі пізнім
Бачу, який «ленгарь» був тоді,
Не вмів жити, не знав обходити

Всякі біди, та жалі в біді.

Тоді думав, що життя то жарти
Потішався, що ще є часу
Збирати та пережити радісно
Всю доброту, життєву красу.

Та відкладав з сьогодні на завтра,
Із дня на день без всяких причин,
тоді був я гордий, [легковажний]
Много думав, но відкладав чин.

І час минав, один рік за роком,
й назбиралось десятків років,
а я чекав, та все надіявся
Рвати квіти всяких радощів.

І раз тільки забачив я сумно
Що вже всему помали кінець,
Ні радості, ні весни, ні літа,
Готовий лиш осінній вінець.

Но я чую, знаю дуже добре,
У цій вінку є один листок,
Моя любов, в моїм добрім серці
В нім жиючий вічний вогоньок.

І коли цей теплий вогонь любові
Загріє всіх на цій Землі,
І в моїй могилі буду відчувати:
Життя дало щастя і мені.

Всесвятская, 27. IV. 1956.

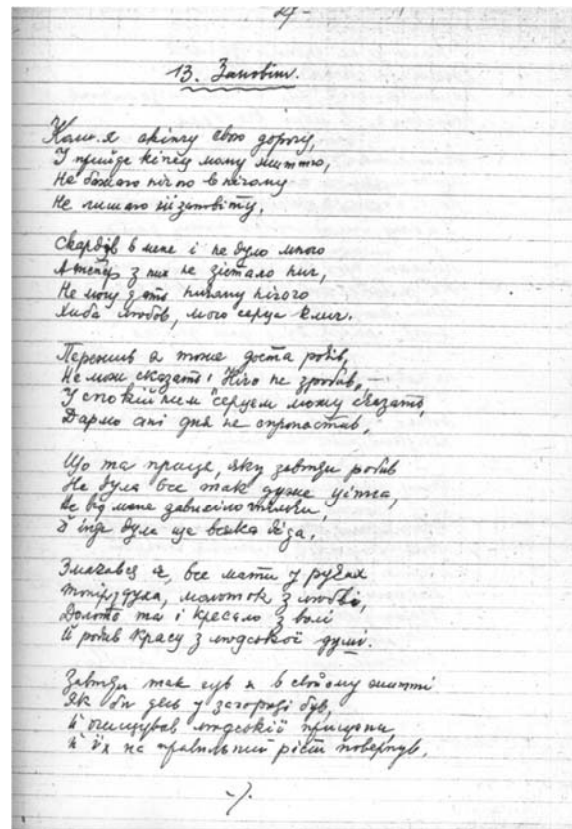
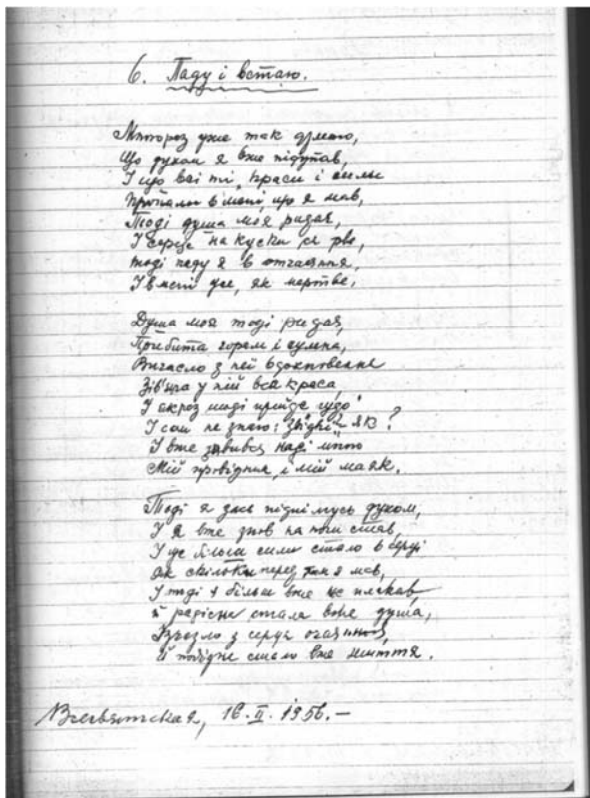
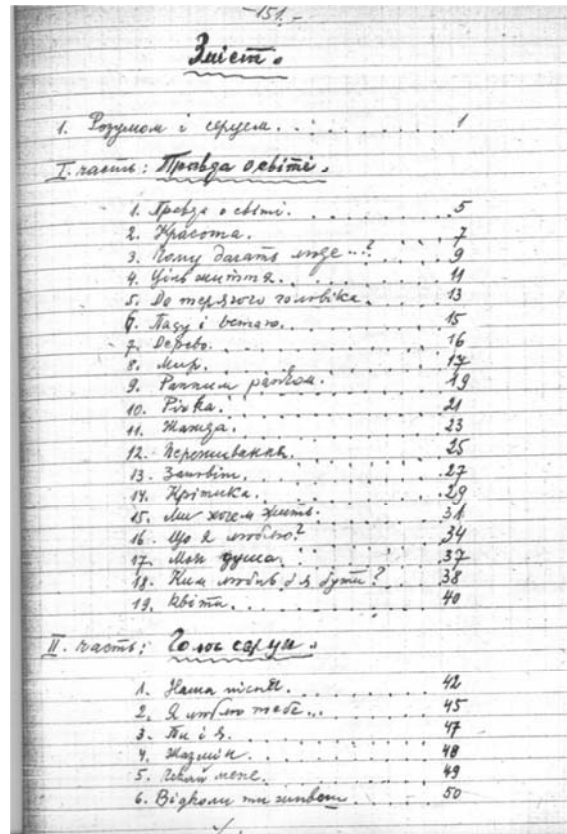
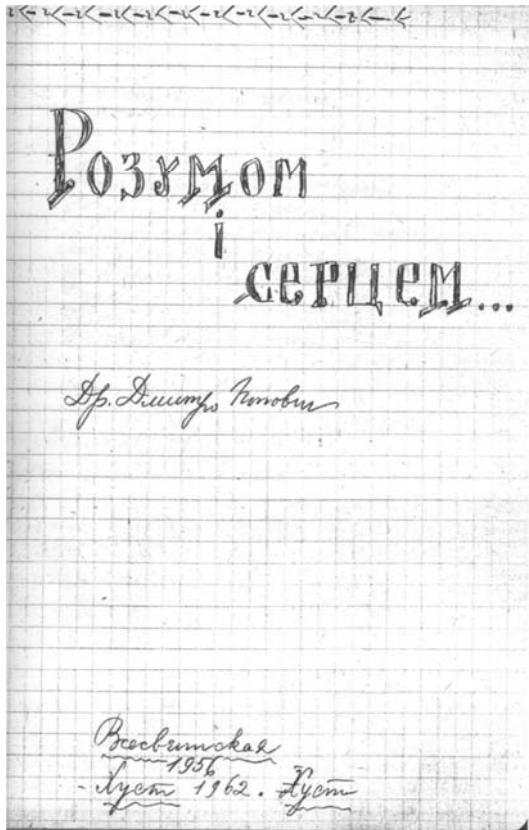
Вбоє знаєм

Знаю, що ти ще все не забула мене,
Що в твоєму серці много споминів є,
Що ти все ще радо споминаєш часи,
Коли ми ще вмісті спили нашії сні.

Вірь мені, ані я не забув ще тебе,
І в моєму серці много споминів є,
І я все ще радо споминаю часи,
Коли ми ще вмісті мали мрії та сні.

Я не знаю як ти, но я ще мрій маю,
Ще й сьогодні сную багато снів, надій,
Що ми ще стрінемось в недалеких часі,
Коли не іначе, то бодай в гарнім сні.

Всесвятская 5. V. 19

Матеріали підготувала Олександра Ігнатівич